

We Lwowie, dnia 18 sierpnia 1904.

Aleg. 16

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem noweli do ustawy o konkurencji kościelnej, ograniczającej konkurencyę filialistów do kościoła macierzystego.

Wysoki Sejmie!

Dnia 1. lipca 1902 uczynili poseł Staruch i tow. w Wysokim Sejmie następujący wniosek:

Zważywszy, że przepisy ustawy z dnia 15. sierpnia 1866 r. Nr. 28. Dz. u. kr., nakładające na parafian zamieszkałych w filiach, obowiązek konkurowania do wydatków połączonych z budową kościoła macierzystego (cerkwi macierzystej) są niesprawiedliwe, gdyż obciążają filialistów, nie nakładając równocześnie obowiązku konkurowania przy budowie kościołów (cerkwi) filialnych na parafian, zamieszkałych we wsi macierzystej;

zważywszy, że zmiany zaprowadzone ustawą z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 Dz. u. p. są niedostateczne, gdyż ustawą tą nie uwolniono zupełnie parafian, zamieszkałych na filii od obowiązku konkurowania do wydatków na budowę kościołów (cerkwi) macierzystych;

zważywszy, że ustawowe przeszkody do całkowitego zwolnienia filialistów od takiego obowiązku zostały uchylone ustawą z dnia 31. grudnia 1894 r. Nr. 7. Dz. u. p., wnoszą podpisani:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na najbliższej sesji sejmowej przedłożył projekt ustawy z dnia 15. sierpnia 1866 r. Nr. 28 dz. u. kr. o pokrywaniu kosztów budowy i utrzymywaniu budynków kościelnych (cerkiewnych) i parafialnych wyznania katolickiego w tym kierunku, by parafianie zamieszkali na filiach, przy których są kościoły (cerkwie) filialne, zostali zupełnie uwolnieni od obowiązku konkurowania do wydatków, połączonych z budową i utrzymywaniem kościołów (cerkwi) macierzystych.

Wniosek ten przekazano komisji administracyjnej, a na podstawie sprawozdania tej komisji powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1903 r. następującą uchwałę:

Sejm przekazuje wniosek posła Starucha o zmianę ustawy o pokrywaniu kosztów budowy i utrzymywania budynków kościelnych (cerkiewnych) i parafialnych wyznania katolickiego Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy.

W przekonaniu, że obecnie obowiązująca ustawa konkurencyjna, także w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25. dz. u. kr. zbytecznie obciąża filialistów i że skargi podnoszone na nią w tym względzie są słuszne, postanowił Wydział krajowy oświadczyć się ze swej strony za zupełnem uwolnieniem filialistów utrzymujących swój własny kościół (cerkiew) od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego, utrzymując w mocy tylko konkurencyę co do budynków mieszkalnych i gospodarczych, jeżeli filialiści nie utrzymują takich budynków dla duchownego, przy ich kościele filialnym ustanowionego. Obecnie wolni są filialiści od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego tylko w razie, jeżeli przy kościele filialnym przez nich utrzymywanym jest ustanowiony osobny duchowny do wykonywania duszpasterstwa. Gdzie ten warunek nie zachodzi, obowiązani są — o ile niema osobnej umowy — do konkurencyi na rzecz macierzystego kościoła w kwocie, która nie może przenosić jednej trzeciej części całego wydatku, mającego się pokryć w drodze konkurencyi, ani też nie może być wyższą od datku, któryby na filialistów przypadł, gdyby w stosunku do opłaconej należności podatków bezpośrednich byli obowiązani przyczyniać się w równej mierze z resztą parafian okręgu parafialnego do pokrycia całego wydatku na kościół macierzysty. Oznaczenie wysokości tej kwoty jest rzeczą władzy orzekającej (§§. 9 i 9a ust. o konkurencyi kościelnej w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 16. kwietnia 1896 Nr. 25. dz. u. kr.) Tego rozwiązania kwestyi filii nie można uważać za dostateczne i sprawiedliwe, nie jest bowiem słuszne, iżby filialista, znajdujący się na każdy sposób pod względem duchownej opieki w gorszem położeniu, niż członek parafii należący do kościoła macierzystego konkurował do dwóch kościołów i ponosił w ten sposób większe ciężary, niż członek parafii macierzystej, konkurujący tylko do kościoła macierzystego.

Wydział krajowy wypracował przeto odpowiedni projekt noweli. Właściwa zmiana polega na zastąpieniu §§. 9 i 9a ustawy z 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 dz. u. kr. paragrafem 9. projektu, inne zmiany w paragrafach są tylko konsekwencyą powyższej zmiany istotnej. Projekt ten zakomunikował Wydział krajowy wszystkim konsystorzom w kraju z prośbą o opinię. Opinię tę nadesłały wszystkie konsystorze z wyjątkiem gr. kat. konsystorza biskupiego w Przemyślu. Z tych konsystorzy, które nadesłały odpowiedź, oświadczyło się pięć t. j. gr. kat. konsystorz metropolitalny we Lwowie, orm. kat. konsystorz metropolitalny we Lwowie, konsystorz biskupi obrz. łac. w Przemyślu, konsystorz biskupi obrzędu greck. w Stanisławowie i konsystorz biskupi obrz. łac. w Tarnowie, za projektowaną przez Wydział krajowy zmianą, przyczem dwa z nich a mianowicie konsystorz biskupi obrz. łac. w Przemyślu i konsystorz biskupi obrz. łac. w Tarnowie wyraziły życzenie, iżby określono bliżej pojęcie kościoła filialnego. Konsystorz przemyski żąda w szczególności postanowienia, że za kościół filialny można ten tylko uważać, który ordynaryat biskupi w porozumieniu z władzą świecką uznał jako taki i przy którym osobnowo duszpasterza dla pewnego ściśle oznaczonego okręgu ustanowił, a przynajmniej ustanowić może, konsystorz tarnowski zaś żąda, iżby po wyrazach: „znajduje się kościół filialny“ dodano „jako taki, przez władzę duchowną i świecką uznany“.

Konsystorz książęco-biskupi w Krakowie oświadczył się za taką zmianą ustawy konkurencyjnej, iżby od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego uwolnieni byli ci filialiści, którzy mają kapłana przez władzę dycieczalną wyznaczonego, sprawującego obowiązki duszpasterskie w parafii filialnej. Taki stan rzeczy wprowadziła już co do samego budynku kościelnego ustawa z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 dz. u. kr., nie uwolniła jednak i takich filialistów od konkurencyi na rzecz parafialnych budynków mieszkalnych i gospodarczych, jeśli nie utrzymują z własnych funduszków takich budynków dla duchownego przy ich kościele filialnym ustanowionego. Widocznie zatem jest książęco-biskupi konsystorz w Krakowie przeciwny rozszerzeniu uwolnienia filialistów od konkurencyi na rzecz samego budynku kościelnego; a natomiast za bezwarunkowem uwolnieniem tych filialistów, którzy już teraz do samego budynku kościelnego nie konkurują, także od konkurencyi na rzecz budynków mieszkalnych i gospodarczych. Tego ostatniego uwolnienia nie proponował Wydział krajowy w swym projekcie, nie uważa bowiem za słuszne, iżby filialiści do żadnych budynków mieszkalnych i gospodarskich nie konkurowali i sądzi, że utrzymanie tej konkurencyi w granicach ustawy z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 dz. u. kr. przyniesie tę korzyść, że filialiści postarają się o budynki mieszkalne i gospodarcze dla swych kapłanów.

Wprost nieprzychylnie stanowisko zajął wobec projektu tylko konsystorz metropolitalny obrz. łac. we Lwowie i ten jednak niedłatego, iżby samej myśli był nieprzychylny, tylko dlatego, że uważa reformę całej ustawy konkurencyjnej za konieczną i wskutek tego jest przeciwny poprawianiu jej nowelami. Co do rzeczy samej jest konsystorz metropolitalny lwowski obrz. łac. za zupełnem uwolnieniem filialistów od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego przy równoczesnem postanowieniu, że kościołem filialnym jest ten, który zgodnie z przepisami prawa kanonicznego ordynaryat uzna za filialny. Dotychczasowa bowiem praktyka uczy, że parafianie wybudowawszy sobie kościółek lub nawet kaplicę, temsamem uważają się za filialistów a swój kościółek jako filialny, ociągając się od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego, co nie jest ani prawnie uzasadnione, ani też pożądane.

Wskutek powyższych opinii postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi do uchwały swój projekt noweli w niniejszej sprawie, uzupełniwszy go w myśl wniosku trzech konsystorzy postanowieniem, że kościół filialny ma być uznany jako taki przez właściwe władze duchowne i świeckie. Uzupełnienie to przyjął Wydział krajowy wobec wyraźnego życzenia trzech konsystorzy, jakkolwiek nie jest ono koniecznem, ile że także według dotychczasowej ustawy wobec braku określenia, który kościół jest filialnym, decydują władze do orzekania powołane w toku instancyi o tem, czy kościół jest filialnym czy też nie. Za odroczeniem zaś sprawy uwolnienia filialistów od konkurencyi aż do reformy całej ustawy konkurencyjnej, w myśl wniosku konsystorza metropolitalnego obrz. łac. we Lwowie nie może się Wydział krajowy oświadczyć, gdyż chodzi tu o usunięcie stanu wywołującego ciągłe skargi, a odkładanie zmiany aż do reformy całej ustawy nie jest wskazanem, reforma bowiem taka — ciągnąć się może długie lata.

Wydział krajowy wnosi zatem :

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy :

S. Badeni, w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Józef Wereszczyński, w. r.

Członek Wydz. kraj.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą zmienia się niektóre postanowienia ustawy krajowej z dnia 15. sierpnia 1866 r. dz. u. kr. Nr. 28 o pokrywaniu kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież dostarczenia przyrządów i sprzętów kościelnych, w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 dz. u. kr.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje :

Art. I.

Postanowienia §§. 9, 9a, 10, 13 i 13a, ustawy krajowej z dnia 15. sierpnia 1866 r. dz. u. kr. Nr. 28 o pokrywaniu kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież dostarczenia przyrządów i sprzętów kościelnych, w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 16. kwietnia 1896 r. Nr. 25 dz. u. kr. zostają niniejszem uchylone, a natomiast obowiązującą będą następujące postanowienia :

§. 9.

Jeżeli w okręgu parafialnym poza obrębem gminy, w której jest macierzysty kościół parafialny, znajduje się kościół filialny, uznany jako taki przez właściwą władzę duchowną i świecką, utrzymywany przez należących do niego parafian, nie są ci ostatni obowiązani — wyjąwszy wypadek osobnej umowy opartej na tytule prawnym — do konkurencyi na rzecz macierzystego kościoła parafialnego.

Umowy określające i regulujące dotychczasowy obecnie uchylony obowiązek ustawowy, tracą moc obowiązującą.

Do pokrycia wydatków na mieszkalne i gospodarcze budynki parafii macierzystej mają oni przyczyniać się w równej mierze, jak reszta parafian okręgu parafialnego, są jednak wolni od tego obowiązku, jeżeli budynki takie dla duchownego przy ich kościele filialnym ustanowionego, z własnych funduszków utrzymują.

§. 10.

Znajdujące się w okręgu parafialnym kościoły filialne oraz budynki mieszkalne i gospodarcze dla osobnych duchownych, ustanowionych przy nich dla wykonywania duszpasterstwa mają — o ile nie istnieją inne prawne zobowiązania — stawiać i utrzymywać parafianie należący do filialnego okręgu parafialnego przy pomocy rozporządzalnego majątku kościelnego a ewentualnie i datku patrona, jeśli kościół filialny ma osobnego patrona.

Datki konkurencyjne rozdziela się stosownie do postanowień §§. 8, 8a, 8b, 8c, 8d i 8e, ustawy z dnia 16. kwietnia 1896 r. dz. u. kr. Nr. 25 i niniejszej ustawy, tudzież w myśl postanowień ustawy z dnia 15. sierpnia 1866 Nr. 28 dz. u. kr. i z dnia 15. listopada 1888 r. Nr. 96 dz. u. kr. w stosunku do podatków bezpośrednich, opłacanych przez tych parafian w filialnym okręgu parafialnym. Wymienione w §§. ustawy z dnia 16. kwietnia 1896 r. dz. u. kr. Nr. 25 pod 2 i 3 osoby fizyczne i prawne, spółki i stowarzyszenia obowiązane do konkurencyjnego a rzecz kościoła macierzystego, wolne są od obowiązku konkurencyjnego na rzecz kościołów filialnych i budynków, położonych w okręgu parafii macierzystej.

§. 13.

Dla spraw tyczących się budowania nowych i utrzymywania istniejących budynków kościelnych, jakoteż dla załatwiania spraw konkurencyjnych, ustanowiony będzie w każdej parafii komitet złożony z pięciu członków. Stałymi członkami tego komitetu są: Paroch kościoła i patron mający prawo prezenty parocha, lub jego zastępca. Jeżeli jest dwóch patronów, wtedy ci kolejną przez lat trzy są stałymi członkami komitetu. Jeżeli jest więcej jak dwóch patronów, to wybierają z pośród siebie jednego na członka komitetu na lat dwa. Resztę, to jest trzech, a jeżeli patron nie wykonywa prawa prezenty parocha, czterech członków wybierają na lat sześć strony konkurencyjne. Jeżeli w okręgu parafialnym są kościoły filialne, których parafianie są obowiązani do konkurencyjnego na rzecz parafii macierzystej, baczycy należy, iżby na parafian utrzymujących kościół filialny przypadł w każdym razie jeden albo najwyżej dwóch wybrać się mających członków komitetu. Członkowie tacy biorą udział w naradach i uchwałach komitetu tylko o tyle, o ile chodzi o wydatki obciążające także parafian kościołów filialnych.

Przygotowanie i zarządzenie wyborów do komitetu jest obowiązkiem władzy politycznej I. instancji, a wybór dokonany być ma w miejscu, gdzie się znajduje kościół macierzysty, z analogicznym zastosowaniem postanowień ordynacji wyborczej gminnej, wszelako bez tworzenia kół wyborczych, pod kierownictwem komisji wyborczej, która składać się ma z trzech, przez obecnych wyborców ze swego grona wybranych członków pod przewodnictwem najstarszego wiekiem.

Uprawnionymi do wyboru i obieralnymi są wszyscy do konkurencyjnego obowiązani względnie katolicy dotyczącego obrządku obowiązani do konkurencyjnego, którzy są według ordynacji wyborczej gminnej uprawnieni do wyboru i obieralni. Przy wyborze rozstrzyga absolutna większość głosów uprawnionych, uczestniczących w wyborze.

W razie, gdyby przy pierwszym i drugim głosowaniu większość ta nie została osiągnięta, należy tych uważać za wybranych, którzy przy drugim głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnąć ma przewodniczący komisji wyborczej.

Wynik wyboru ma być bezzwłocznie podany do wiadomości politycznej władzy powiatowej.

W razie ubytku wybranych członków komitetu w ciągu sześciolecia należy zarządzić nowy wybór na resztę tego okresu.

Członkowie komitetu pełnią swoje obowiązki bezpłatnie, tylko połączone z tą czynnością wydatki w gotówce mają im być zwrócone.

§. 13a.

Tak samo ma być dla każdego, w okręgu parafialnym istniejącego, przez przynależnych parafian utrzymywanego kościoła filialnego (§§. 9 i 10 niniejszej ustawy) utworzony filialny komitet parafialny złożony z pięciu członków.

Do tego filialnego komitetu parafialnego, który ma być ustanowiony na lat sześć, należą jako stali członkowie, każdorazowy do sprawowania duszpasterstwa w okręgu filialnym ustanowiony duchowny, względnie w braku tegoż paroch właściwy i patron kościoła filialnego, zaś pozostałych trzech, — a jeżeli kościół filialny niema patrona lub patron niema prawa wykonywania prezenty — czterech członków wybrać mają obowiązani do konkurencyi parafianie okręgu filialnego przy zastosowaniu §. 13. niniejszej ustawy.

Filialny komitet parafialny ma pod względem stawiania i utrzymywania kościoła filialnego i filialnych budynków mieszkalnych i gospodarczych ten sam zakres działania, jak komitet parafialny kościoła macierzystego i parafii.

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.
